

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, доцента

Ковтуненко Ксенії Валеріївни

на дисертаційну роботу Косцик Романи Степанівни

«Комерціалізація інноваційної продукції машинобудівних підприємств»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасні зміни умов господарювання, значні темпи науково-технічного прогресу та перехід до ринкової економіки супроводжуються активізуванням інноваційних процесів, розвитком інноваційної діяльності на вітчизняних машинобудівних підприємствах. Комерціалізація інноваційної продукції потребує значно більшої уваги, оскільки підприємства все таки намагаються самостійно її здійснювати не маючи достатньо обґрунтованої інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень.

Актуальність вибраної тематики підтверджується практикою і досвідом багатьох ефективних іноземних підприємств, які, за допомогою ефективних методів та форм комерціалізації, зуміли підвищити ефективність як самого процесу комерціалізації власної продукції, так і господарської діяльності загалом.

Напрацювання науковців щодо понять «інновація», «комерціалізація інновацій» постійно зростає, однак, фрагментарний характер у напрацюваннях науковців обумовлює відсутність єдності поглядів щодо трактування сутності категорії, визначення її структурних елементів та методів оцінювання.

З огляду на все вищезазначене, тема дисертації Косцик Р.С. є актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

Виконання дисертаційної роботи відповідає проблематиці актуальних наукових досліджень, результати дослідження використовувались при виконанні держбюджетної науково-дослідної роботи ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U001215), ДБ/ФАКТОР «Полікритеріальна діагностика діяльності підприємств на засадах матриці індикаторів» (номер державної реєстрації 0109U001161, а також відповідає науковому напрямку кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Побудова систем процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації 0114U001692).

2. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне вивчення тексту поданої дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків свідчить про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації.

Автором проведено змістовний аналіз за темою дисертації, на основі якого запропоновано визначення таких понять: «комерціалізація», «інноваційна продукція машинобудівних підприємств», що комплексно поєднало сутнісний та змістовий аспекти. Використання таких методів наукового дослідження як аналізування, порівняння, систематизація та узагальнення, метод експертних оцінок та емпіричного дослідження, методи динамічного, статистичного і порівняльного аналізу, системний підхід, прийоми графічного та табличного відображення даних доводять обґрунтованість наукових положень та наведених результатів дослідження.

Мета дисертаційного дослідження відповідає обраній темі роботи. Об'єкт і предмет визначено правильно. Зміст сформульованих наукових

задач логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття обраної теми дослідження Косцик Р.С.

В дисертаційному дослідженні обґрунтовано важливість комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств. Проведено ґрунтовний аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, які працювали над даною проблематикою. Опираючись на результати аналізування літературних джерел, автором уточнено поняття «комерціалізація інноваційної продукції» (с.16). Сформульовано основні принципи процесу комерціалізації інноваційної продукції, що поділяються на загальні та спеціальні (с. 17) та проаналізовано загальні принципи даного процесу (с.18-20). Запропоновано процес інноваційної діяльності підприємств поділяти на 7 етапів, наведених у рис. 1.2 (с. 20). Сформовано типову послідовність етапів комерціалізації інноваційної продукції підприємств (с.24).

Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати отримані автором особисто.

Висновки, що наводяться вкінці розділів дисертації, є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх протиріч і мають практичну спрямованість.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що викладено у дисертаційній роботі Косцик Р.С.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження і достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій

Наукові положення Косцик Р.С. сформульовані самостійно та відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки. Проведений аналіз дисертаційної роботи, публікацій та автореферату автора дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладені конкретно, послідовно і системно.

Автором розвинуто процес комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств (стор. 23-26 дисертації та стор. 7 автореферату), який складається із послідовних етапів комерціалізації, що дозволяє ефективніше приймати управлінські рішення та здійснювати комерціалізацію.

На основі детального та ґрунтовного аналізування наукових джерел розвинуто класифікацію інноваційної продукції (стор. 48-52 дисертації та стор. 6-7 автореферату), яка складається із таких класифікаційних ознак: за роллю у використанні, рівнем новизни, задоволенням потреб, видом одержуваного ефекту, результативністю, напрямом реалізації, галузевою приналежністю, рівнем охоплення впровадження, обсягом охоплення ринку, масовістю використання, призначенням, напрямом, приналежністю до розроблення, джерелами фінансування.

Також автором удосконалено класифікацію методів комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств (стор. 121-123 дисертації та стор. 11-12 автореферату), що ґрунтується на самостійній, аутсорсинговій та комбінованій формі, створює інформаційну базу для ефективної комерціалізації інноваційної продукції на машинобудівних підприємствах.

Автором вперше запропоновано полікритеріальну модель вибору методів комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств (стор. 145-149 дисертації та стор. 11 автореферату), яка базується на врахуванні визначеного переліку чинників, що дає змогу уникнути неефективного вибору форм та методів комерціалізації інноваційної продукції.

Суттєвим науковим здобутком дисертанта можна вважати удосконалену модель самостійної комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств за методом її реалізації на ринку (стор. 153 дисертації та стор. 13 автореферату), що враховує особливості комерціалізації власне інноваційної продукції, базується як на загальних, так і на спеціальних принципах комерціалізації, складається з запропонованих

автором етапів комерціалізації інноваційної продукції та дозволяє ефективно просувати на ринок інноваційну продукцію.

4. Аналіз літератури, використаної в дисертаційному дослідженні

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, які регулюють діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств, дані фінансової, облікової та управлінської звітності вітчизняних підприємств, монографій, наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Перелік використаної літератури в дисертаційному дослідженні Косцик Р.С. складає 218 найменувань.

5. Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 23 наукові праці загальним обсягом 8,2 друкованих аркушів, з яких особисто автору належить 7,1 друкованих аркуша. Косцик Р.С. опублікувала 12 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних) та 1 стаття у науковому періодичному виданні іноземної держави. Окрім того, автором опубліковано 10 тез доповідей науково-практичних конференцій.

Публікації дисертантки мають широку географію (Польща, м. Харків, м. Рівне, м. Суми, м. Київ, м. Хмельницький, м. Тернопіль, м. Дніпропетровськ тощо). Автореферат та опубліковані наукові праці у повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідно до вимог.

6. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практичну цінність мають отримані в процесі дисертаційного дослідження Косцик Р.С. наукові результати, які заслуговують на використання в процесах комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств. Зокрема, представляють інтерес такі положення:

- модель вибору форм та методів комерціалізації інноваційної продукції відповідно до ресурсного забезпечення підприємства;
- критерії здійснення аналізування комерціалізації інноваційної продукції на підприємствах;
- модель самостійної комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств за методом її реалізації на ринку.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено у діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств, зокрема ТзОВ «Нафтогазрембуд-1» (довідка №8-14/10 від 14.10.2014 р.), ТОВ "Автомобільний дім "Галич-авто" (довідка №8 від 26.11.2015 р.), ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» (довідка № 12/02.09 від 02.09.2016 р.).

Отримані результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» (для студентів усіх спеціальностей галузей знань 0305 «Економіка і підприємництво», 0306 «Менеджмент і адміністрування» та 1801 «Специфічні категорії» усіх форм навчання) (довідка № 67-01-2064 від 28.10.2016 р.).

7. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Дисертація Косцик Р.С. виконана державною мовою, якою автор володіє у професійному плані досконало. Стиль дисертації відповідає

вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю та обґрунтованістю.

Представлені автореферат, рукопис дисертації та графічний матеріал у повній мірі відображають зміст роботи, відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні та їх практичне значення, слід відзначити окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження стосовно роботи Косцик Р.С.:

1. У запропонованому типовому процесі комерціалізації інноваційної продукції підприємств на рис. 1.3 (с. 24) останнім етапом є «оцінювання економічної ефективності комерціалізації». Однак у процесі інноваційної діяльності підприємств (рис. 1.2, с. 20) етап «комерціалізація інноваційної продукції» передує наступному етапу «оцінювання економічної ефективності комерціалізації», що є різними етапами. Доцільно було б уникати таких неоднозначностей.

2. Проведено досить детальний огляд наукових літературних джерел щодо класифікації інновацій (с. 38-44) та наведено класифікацію інноваційної продукції на підприємствах (с. 48-51), однак не зазначено які саме класифікаційні ознаки запропоновано автором.

3. Також в запропонованій автором класифікації інноваційної продукції виділяються такі ознаки: «...за видом одержуваного ефекту (яка приносить матеріальний, нематеріальний, комбінований ефект; результативністю (високо-, середньо-, низькорезультативна)...» (с. 49). Але згідно тлумачних словників буквальний переклад слова ефект – це «результат», тому варто

притримуватися єдиної термінології: «ефект – ефективність; результат – результативність».

4. У п. 2.2 наводиться багато статистичних даних, але немає одного часового періоду наведених даних. Наприклад, обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій у машинобудуванні за 2012-2014 рр. (с. 73), кількість машинобудівних підприємств за напрямками проведених інновацій у 2011-2014 рр. (с. 76), фінансовий результат діяльності великих та середніх машинобудівних підприємств у 2013-2015 рр. (с. 77), кількість впроваджених інноваційних видів продукції на машинобудівних підприємствах у 2011-2015 рр. (с. 80) тощо. Доцільно було б оновити статистичні дані з урахуванням 2015 р.

5. В моделі реалізації інноваційної продукції (с. 153) дев'ятий етап стосується діагностики ефективності комерціалізації інноваційної продукції, проте не врахованим є аспект прогнозування можливих змін, які можуть вплинути на ефективність комерціалізації інноваційної продукції внаслідок змін зовнішніх факторів (наприклад, рівень інфляції). Так, наприклад, у формулі (3.9) (с.181) рівень комерціалізації інноваційної продукції запропоновано розраховувати на поточний період часу, однак не показано як здійснити відповідний розрахунок беручи до уваги фактор динаміки.

6. У роботі при наведені запропонованих бізнес-індикаторів не вказані формули для їх розрахунку та одиниці їх виміру (с. 162-178).

7. При визначенні витрат відповідно до форм та методів комерціалізації інноваційної продукції автор поділяє на загальні та специфічні (загальні є невід'ємними для будь-яких форм та методів, а специфічні – це ті, які притаманні безпосередньо певним формам та методам), але не поділяє їх на витрати, які залежать від обсягу виробництва (с. 178-184).

Однак, зазначимо, що наведені автором у відгуку дискусійні положення та зауваження не знижують рівня наукової новизни та практичного значення проведеного дослідження Косчик Р.С.

9. Загальний висновок

Дисертація Косцик Р.С. на тему «Комерціалізація інноваційної продукції машинобудівних підприємств» є завершеним дослідженням в межах поставлених завдань, у якому, на підставі проведених автором досліджень, розроблені науково обґрунтовані організаційно-економічні засади комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи Косцик Р.С. Отримані результати є вирішенням наукового завдання теоретико-методичних положень та рекомендацій щодо комерціалізації інноваційної продукції машинобудівних підприємств в сучасних умовах господарювання.

Згідно існуючих вимог, положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у фахових виданнях, у виданнях, що входять до наукометричних баз даних та іноземному періодичному науковому виданні. Результати дисертаційного дослідження Косцик Р.С. обговорені та схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Представлені у дисертаційному дослідженні результати, як свідчать документи, знайшли своє впровадження у практичній діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств.

Тема і зміст дисертаційного дослідження Косцик Р.С. відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Таким чином, на підставі аналізу дисертації Косцик Р.С., автореферату дисертації, публікацій дисертантки у фахових виданнях можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота виконана на належному

теоретичному та методичному рівні, відповідає вимогам щодо дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), а її автор, Косцик Романа Степанівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності
Одеського національного
політехнічного університету,
доктор економічних наук, доцент

К.В. Ковтуненко

Підпис засвідчую
Вчений секретар
Одеського національного політехнічного університету

В.І. Шевчук